
La identitat social dels joves

La identidad social de los jóvenes

Modelos sociales actuales son cuestionados como referentes éticamente válidos para los jóvenes. Esto es una responsabilidad de la sociedad y no de los adolescentes, que son un reflejo de la sociedad. La buena salud mental individual tiene también mucho que ver con la buena salud comunitaria. El autor propone un cambio de posicionamiento con la sociedad civil, para converger en una finalidad concreta: crear espacios para los jóvenes (espacios entendidos no únicamente como una ubicación física, sino también temporal, de opinión, de toma de decisiones, etc.) para que los puedan ocupar a través de la participación y la asunción de responsabilidades.

The social identity of young people

The appropriateness of current social models as ethical references for young people is questioned. This is a responsibility of society itself and not of adolescents, who only reflect their society. Good mental health of individuals is closely linked to good community health. The author suggests a change of posture with civil society, to converge on one specific purpose: to create spaces for young people (space understood not only in the sense of a physical location but also as a location in time, opinion, decision making, etc.). Spaces for them to occupy, through participation and the assumption of responsibilities.

Palabras clave

Derecho a la diferencia, Identidad, Intervención, Medios de comunicación, Modelo de sociedad

Key words

Right to difference, Identity, Intervention, The media, Model of society

Autor: Manel Capdevila i Capdevila

Article: La identitat social dels joves

Referència: Educació Social, núm. 26 pp. 10-25

Adreça professional: Centre d'Estudis Jurídics (Departament de Justícia)
mcapdevilac@gencat.net

Introducció

Molts dels models socials actuals predominants com a referents èticament vàlids per als joves poden ser qüestionables. Que això passi és una responsabilitat fonamentalment de la societat (pares, escola, comunitat, mitjans de comunicació, administracions) i no dels adolescents, els quals són un reflex de la societat on viuen. La bona salut mental individual té també molt a veure amb la bona salut comunitària. Arribats en aquest punt de conscienciació d'on es troba *el problema*, les preguntes sorgeixen de com afrontar l'educació dels joves amb certes garanties d'èxit. Cal un canvi de posicionament ideològic, metodològic, d'intervenció professional i de corresponsabilitat amb la societat civil, per tal de convergir en una finalitat concreta: crear *espais* per als joves (espais entesos no únicament com una ubicació física, sinó també temporal, d'opinió, de presa de decisions, etc.) perquè els puguin ocupar a través de la participació i l'assumpció de responsabilitats. I, sobretot, fugir de l'etiquetament que de seguida estem temptats a utilitzar amb els joves. Aquesta és la nostra proposta.

Identitat i entorn social del jove

Voldria començar aquesta exposició amb una cita d'aquestes lapidàries que de tant en tant no se sap d'on surten i com arriben, però que em sembla molt adient per a introduir el tema:

“Els videojocs NO afecten els nens.

Si fos així i el comecocos ens hagués afectat a nosaltres quan érem nens, ara estaríem deambulant per llocs foscos, menjant píldores màgiques i escoltant ritmes electrònics repetitius”

Kristian Wilson

Portaveu de Nintendo, Inc., 1986

Ignoro quines poden ser les qualitats intel·lectuals i curriculars que té el senyor a qui se li atribueix la cita. Sospito que poques, si ens hem de cenyir a la precisió de l'encert de la seva reflexió o als valors educatius que transmet l'empresa que representa. Tampoc no és que la cita sigui molt brillant, reconeixem-ho. Però el que trobo que la fa significativa com per figurar en l'encapçalament

La bona salut mental individual té també molt a veure amb la bona salut comunitària

introdutori de l'exposició, és que només fa 18 anys que ha estat feta i ja ha esdevingut sociològicament profètica, per allò que diu la *Llei de Murphy*: digues el que pot anar malament, que hi anirà.

No sabem què diria ara el senyor Wilson si li parléssim dels *after hours*, la *música màquina*, la *ruta del bacalao* o l'*èxtasi*. Probablement posaria cara de circumstàncies i dubto que poguéssim atribuir-li tan fàcilment la responsabilitat de la implantació de totes aquestes *modes* en la nostra societat moderna occidental. Tampoc no crec que fos just ni correcte atribuir-la únicament als *videojocs*. Potser sí que ha estat un més dels molts elements, però ni de bon tros el principal.

Els joves són un reflex de la societat on viuen i dels entorns amb els que s'identifiquen

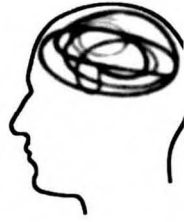
En tot cas, em serveix per fonamentar l'afirmació que els joves són un reflex de la societat on viuen i dels entorns amb els que s'identifiquen. Actuaran i es comportaran en funció dels aprenentatges que hagin fet en els *entorns* on han *construït* la seva *identitat*. Necessitaran sentir-se *inclosos* i *acceptats*, però alhora respectats en el seu *dret a la diferència*. Malgrat la necessitat de pertànyer al grup, no renunciaran a la seva *individualitat*. I com és la societat en la que es reflecteixen?

El nostre món al segle XXI

En diem la societat de la *globalització econòmica* (encara que no social), de la mundialització de les comunicacions (encara que manipulada per grans monopolis i pels poders dels Estats) o de la proximitat del territori per la rapidesa dels mitjans de transport (encara que limitem el trànsit de persones segons d'on sigui la seva procedència).

Arcadi Oliveres² qualifica el model de societat com injusta:

a) Injusta en el repartiment dels **aliments al món**: la FAO en el seu últim estudi l'any 2003 publica que la fam s'agreuja a tot el món: 842 milions de persones pateixen de desnutrició i 100.000 persones moren de fam cada dia. Farta d'aquesta situació, la FAO ja va demanar formalment al Fons Monetari Internacional els 50.000 milions de dòlars necessaris per a mitigar la gana del món durant un any. La resposta formal del FMI va ser que no hi havia diners

b) Injusta per **les guerres**: explica que hi ha 50 conflictes armats permanentment al món. La guerra d'Irak ja ha costat 4 vegades més el que va demanar la FAO per a solucionar la fam. Espanya ven armes a 80 països del 3r Món, i el Parlament Europeu ha titllat la política espanyola en aquest sector "d'agressiva".

c) Injusta pel **tràfic de drogues**, que juntament amb les armes i el tràfic de persones, són els negocis més lucratius. Mentre el trànsit d'armes va de Nord a Sud, el de drogues ho fa en sentit contrari, en la mateixa proporció. Hom tendeix a pensar que una *mercaderia* paga l'altra.

d) Injusta per les dificultats que posem a **les migracions**: Europa no vol rebre gent, però entre 1850 i 1920, 50 milions d'europaus van marxar dels seus països cap a altres parts del món. El 40% dels italians, el 30% dels irlandesos, el 30% dels anglesos. La colonització de la resta de continents ha estat durant molts anys la principal política exterior de francesos, holandesos, anglesos, portuguesos, espanyols..., però ara no acceptem que vinguin de fora. I qui venen? Els darrers mapes de moviments migratoris coincideixen amb els països que pateixen qualsevol de les situacions injustes esmentades.

e) Injusta pel **deteriorament medioambiental**: la desertització, desforestació, el calentament global del planeta i l'efecte hivernacle, el deteriorament de la capa d'ozó, dels recursos marins, etc.

I a Espanya?

Doncs tot just en actualitzar aquest article s'ha viscut una de les mitges setmanes més convulses que s'han donat en aquest país en els darrers anys. Això m'ha obligat a canviar-ne totalment el contingut dels següents paràgrafs. Els atemptats de Madrid l'11 de març, la manipulació informativa del govern central dels fets i els resultats imprevistos a les eleccions generals a les Corts espanyoles, han tancat un reguitzell de fets històrics que marcaran els comportaments de la societat espanyola i europea dels propers anys.

Aquests fets de l'11 de març plantegen nous dilemes polítics als governs. *The Times* en la seva edició de dissabte 13/03/04 escrivia si era lícit inflamar la por dels ciutadans, per explicar que estem vivint una *era de perill*. Dos dies després, en el metro de Londres, els cartells publicitaris mostraven la frase "*De qui és aquesta bossa?*", al·ludint a la necessitat que els viatgers del metropolità avisin la policia sobre objectes sospitosos als vagons.

Josep M. Terricabras³ alertava del perill que els dirigents polítics espanyols no vulguin reconèixer que la violència té unes causes. Per a ell és un error quan es

volen amagar les causes dels conflictes, no es dóna prou informació o quan no es plantegen de manera pública i franca les vies de solució d'aquests conflictes.

José Luís Díez Ripollés⁴ referint-se a les darreres reformes del Codi penal promulgades pel Partit Popular, afirmava que s'ha instaurat en la cultura legislativa penal espanyola la validesa dels raonaments de venjança com argument retributiu en la distribució de les penes. I no només això. També s'ha validat el missatge que no hi ha causes darrere de l'activitat delictiva: qualsevol persona que porta una vida *normal*, pot en un moment donat cometre un acte criminal o terrorista. Un exemple d'aquesta afirmació la tenim en referència als primers detinguts en relació amb els atemptats de Madrid, on la premsa insisteix reiteradament que els veïns dels presumptes implicats els qualificaven de persones molt pacífiques, sociables i integrades, la qual cosa reforça aquesta idea d'*arbitrarietat causal* en la frontera entre ciutadà honrat i delinqüent. Finalment, el tercer element que inclou Díez Ripollés en aquest canvi en la cultura legislativa penal, és que la reinserció no és possible, perquè la maldat d'aquestes persones és un atribut.

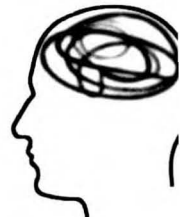
En aquest context es criminalitzen demandes polítiques com les del *lendakari* Ibarretxe i es modifica expressament el Codi penal –Llei Orgànica que requereix un acurat tracte parlamentari– de manera fraudulenta per poder-lo castigar penalment en cas que convoqués un *referèndum* al País Basc. Es dimonitza el màxim representant d'un partit polític i membre del Govern català per entrevistar-se amb l'organització terrorista ETA i s'acaba associant nacionalisme català i basc amb terrorisme. Si persones públiques amb responsabilitats polítiques *són* dolentes, quin argument pot rebatre el que ho puguin ser també tots els creients de l'Islam⁵, els joves o els immigrants?

Els models educatius que transmetem als joves

La família i el seu canvi de rol educatiu

Tornem al jove i parlem breument del paper que juga la família actualment en la seva educació, en aquest context que hem esmentat.

La primera idea que volem recollir és la diversificació dels rols que actualment tenen els membres de la unitat familiar. La incorporació de la dona al món del

treball i la modernització d'aquesta estructura social, porta que es desenvolupin molts papers simultàniament: pare/mare, company/a, professional per compte aliena, tasques de la llar, temps lleure, membre d'associacions diverses, etc. Tot plegat implica una manca de temps per a desenvolupar un dels principals rols i responsabilitats tradicionals, el de l'educació dels fills.

Així, com a segona idea, introduiria que cada cop es deleguen més responsabilitats educatives i funcions *fora* del nucli familiar: els avis, l'escola, els docents, els monitors d'extraescolars, colònies, esports, institucions, o a cangurs. Precisament d'aquest últim col·lectiu recullo la notícia datada el 18/08/03 a Villar del Olmo, on la Guàrdia Civil deté una cangur maltractadora de trigèmins de dos anys i mig, arran del vídeo familiar que un oncle de les nenes va gravar durant cinc minuts sense intervenir. En el vídeo es veu amb tota cruïsa com la cangur colpeja repetidament els tres nens, els insulta i els escarneix, fins i tot els tira –literalment– per un terraplè al costat de la casa. La mare dels nens justificava posteriorment l'actuació passiva del seu germà i oncle de les criatures en el programa *Sabor a ti* argumentant que, en permetre els maltractes, s'ha evitat que es poguessin reproduir en una altra llar. Ves per on ens trobem amb un nou concepte de solidaritat.

I com a tercera idea, es produeix també una crisi de rols. Els trencaments de parella, els nous nuclis i les posteriors recomposicions familiars també donen peu a un nou format de família, com recull Cristina López⁶ en la seva tesi doctoral.

El paper de l'escola

Saltaré conscientment el debat sobre aquesta gran institució educativa, malgrat la important responsabilitat que té en l'educació dels nens i joves. La complexitat del tema necessita d'un espai més ampli que aquestes breus reflexions per ser tractat. Esmentaré només que, com la resta d'institucions educatives, el seu model de treball també s'ha de replantejar. Com diu Juan Carlos Tedesco⁷, el paper de l'escola com a transmissió de coneixements ja no serveix, atès que el coneixement es renova constantment a molta velocitat i es produeix una saturació d'informació.

Voldria recalcar finalment el seu paper fonamental en el procés de transmissió de models. Un fracàs a l'escola és el primer pas per al fracàs en la societat.

Un fracàs a l'escola és el primer pas per al fracàs en la societat

Els mitjans de comunicació i les noves tecnologies

Uns altres mitjans a qui hem delegat fa anys la nostra responsabilitat educativa són els mitjans audiovisuals, encara que ens costi reconèixer-ho:

a) La televisió, en primer lloc. Una enquesta publicada el 15/10/03 a *Barcelona 20 minuts* recollia que 745.000 nens espanyols de 4 a 12 anys, miren la TV de dilluns a dijous a les 23 h.; 360.000 ho fan a les 24 h. i 133.000 encara ho fan a la 01.00h.

b) els *videojocs* dels que ja tenim especialistes per a tractar les addiccions

c) l'ordinador, amb internet i els *xats* com a noves estrelles, fins i tot creant una nova forma de comunicació i un nou llenguatge⁸

Kfas? K t smbla
si kdm dvan d
ksa tva dma a ls
9? I a cncert i em
dnar. Knt b7s 10

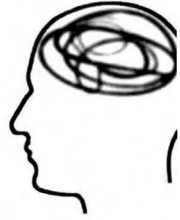

d) el mòbil, com a forma no ja de comunicar-se, sinó de viure. Fer fotos, els missatges SMS, les *perdues*, ja es parla de *generacions* de mòbils.

El paper de l'Administració

Recordo una anècdota del meu pas per la DGAIA (Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència) que pot ser il·lustrativa del que voldria dir a continuació.

Estàvem en una reunió relativament important amb el director general quan la seva secretària ens va interrompre atès que hi havia una trucada urgent del director general de Consum que hi volia parlar amb ell. El director general va pensar que érem prou de confiança i no ens va fer sortir; així que en contestar vàrem poder assistir a part de la conversa. El problema en qüestió derivava

d'una trucada d'un ciutadà al 012 i que posteriorment havia estat derivat a Consum a desgrat del seu director general, ja que considerava que no era del seu àmbit i sí, en canvi, d'Infància. El ciutadà en qüestió havia anat diumenge a la tarda a passar una agradable estona de cine amb els seus fills petits de 6 i 8 anys a veure l'última estrena de *Walt Disney*. Prèviament a la projecció de la pel·lícula, es van projectar una sèrie d'anuncis publicitaris, entre els que es trobava un de *MARTINI*, que com tots reconeixem, té un alt component eròtic, malgrat que el missatge és bastant subliminal i abstracte com per no entendre'l si no es té una certa edat (i malícia, si es vol). El cas és que el senyor ciutadà va pensar que no era adequat i va exigir veure al director de la sala per a protestar. Després d'un tira i arronsa, el responsable de la sala se'l van treure de sobre dient que allò era competència de la Generalitat, així que el senyor el dilluns al matí trucava al 012 i aquests el derivaven a Consum.

Fins aquí podríem dir que el tema no tindria més transcendència. Però la discussió que es va generar després sí que la veig exemplificadora. El senyor ciutadà creia que en la projecció d'aquests vídeos publicitaris els missatges que es transmetien eren inadequats per als seus fills i que provocaven danys irreparables en la seva educació. Malgrat això, el senyor no volia formular cap denúncia particular i volia que Consum l'assumís com a pròpia, atès que els perjudicats eren el conjunt de nens i nens catalanes que es veien exposats a aquests missatges, i volia una garantia escrita per a certificar que es cursava aquesta denúncia global contra la distribuïdora. En aquest punt, el director general de Consum va entendre, i així ho compartia posteriorment del seu raonament el senyor ciutadà, que estàvem davant d'una situació *d'alt risc social per a la infància catalana*, i amb aquesta valoració consensuada qui té les competències per a actuar era la DGAIA. Vet aquí el motiu de la trucada al seu director general.

En parlar d'educació, hi ha dificultats per a entendre i admetre quin és l'abast i les limitacions de les competències que tenen les administracions, fins a on s'assumeixen rols delegats pels pares o fins on la responsabilitat és compartida per la societat civil i els seus ciutadans.

Però, a part d'aquests límits difusos, el cert és que hi ha una certa por a assumir aquest rol educatiu. O si volem dir-ho d'altra manera, hi ha una tendència innata en les institucions a evitar els comportaments no desitjables més a través de la *sanció* que no de *l'educació*. Alguns exemples:

- **Impostos:** L'associació de dentistes de Finlàndia ha demanat que es posi un impost sobre els caramels i altres lllaminadures, ja que ha augmentat espectacularment els problemes de càries en la seva població infantil. Tenint

Hi ha una tendència innata en les institucions a evitar els comportaments no desitjables més a través de la *sanció* que no de *l'educació*

en compte que en aquell país tenen garantida l'assistència dental gratuïta fins als 18 anys, l'atenció deguda a aquest problema ha disparat molt les visites als estomatòlegs. L'argument per a defensar els impostos és que abans només es consumia els caps de setmana i ara es fa diàriament. Manera de canviar-ho?, amb educació? No! amb impostos.⁹

- **Multes:** Per a l'educació vial fora de les escoles, és la més utilitzada. Pels comportaments incívics a la ciutat és la resposta per antonomàsia, malgrat el 90% dels barcelonins no les paguen¹⁰

- **Vídeos:** La Guàrdia Urbana de Barcelona filma els cotxes mal aparcats abans de multar-los; hi ha cambres de control fotogràfic a les cruïlles dels semàfors per a dissuadir els conductors que surtin abans que es posi verd o no corrin més del compte; s'han instal·lat cambres al carrer per al control de delictes. Santiago Vidal¹¹ n'argumentava la seva eficàcia en la resolució de delictes com els del Maremàgnum o el Putxet.

- **Denúncies:** L'any 2002 la Guàrdia Urbana va tramitar a Barcelona 65.635 denúncies per problemes de convivència. El 50% eren per molèsties en la via pública i en segon lloc, amb un 28% les denúncies per molèsties i sorolls al domicili. Segons el cap de la Guàrdia Urbana, el nombre tan elevat de denúncies es deu als pocs recursos comunicatius que té la ciutat, com entorn social¹².

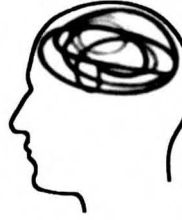
- **Detectius:** l'alcalde de Tarragona ha contractat detectius per a enxampar comportaments incívics dels ciutadans, i així poder multar-los.¹³

El problema que tenen totes aquestes actuacions que hem esmentat és que no modifiquen els comportaments antisocials. Com a molt els inhibeixen, però en cap cas eviten la reincidència en el moment que l'infractor té clar que no està sent observat.

La posició educativa de l'adult davant el jove

I davant d'aquesta *oferta social* que tenim a l'aparador per a la nostra joventut, com ens posicionem?

D'entrada, amb tòpics: **La joventut és un problema**

La Secretaria General de Joventut¹⁴ ha recollit un mostrari de frases tòpiques que la societat catalana més ha pronunciat dels seus joves:

- El meu fill té l'habitació feta un desastre.
- Els joves són cada dia més *passotes*: no tenen interès per a res.
- Els joves no volen responsabilitats.
- Els joves només volen divertir-se: drogues, sexe i *tecno-pop*.
- Els joves no volen treballar.
- Els joves no se'n van de casa perquè no volen.
- La violència juvenil és cada cop més freqüent.
- La joventut és una malaltia que es cura amb els anys.
- Els joves han perdut els valors...

Llavors, davant d'aquests tòpics, ens formulem la pregunta:

Què s'ha de fer, educativament, perquè els joves s'adaptin a la societat?

Doncs d'entrada no fer-la, ja que la pregunta està mal formulada des del començament del concepte. I de retruc, afectarà tot el plantejament posterior que puguem fer.

- Perquè viu i veu el jove com un **problema**.
- Perquè viu el conflicte que es produeix entre la nostra proposta i model social i la que el jove té o pretén tenir, com un **conflicte negatiu**.
 - Perquè es crea un patró social, dit de "normalitat", que marca tot allò que és vàlid i acceptable socialment (no necessàriament ètic com he intentat explicar fins ara) i tot allò que s'aparta del patró, **justifica el diagnòstic**.
 - Perquè aquest diagnòstic persegueix com a principal objectiu identificar "la patologia", explicitada com la **desviació de la norma**.
 - Es mesura i compara, fins que queda marcada la **diferència**.
 - Perquè es basa en la **teoria del dèficit**.
 - Perquè s'entén *l'atenció a la diversitat* com atendre els nois/es que tenen o **porten problemes a l'escola**.
 - Perquè s'entén *el dret a la diferència* com un **punt d'arribada**, de manera que la diferència es converteix en un factor estàtic, "irreparable" i, per tant, etiquetador, fins i tot estigmatitzador.

Un parell d'aberracions exemplificadores d'aquest últim punt les tenim en les declaracions que es van fer en diferents diaris arran de la detenció del presumpte autor dels dos assassinats de les dones del pàrquing del Putxet: "*és de la Mina*" deien.

El segon cas el trobem amb la nostra admirada Mª Teresa Campos i el seu programa als matins de Tele 5, *Día a día*. Arran del cas del noi de 16 anys que va retenir en una escola una classe de nens, va arribar a justificar l'actuació del jove perquè no se l'havia educat adequadament i venia d'un entorn desfavorit i marginal dels afores de Barcelona, l'Hospitalet. Amb la seva habitual saviesa i quinze segons de programa n'havia tingut prou per a col·locar un quart de milió de persones a la marginació.

Un canvi de concepte en el plantejament

Llavors, la pregunta que crec que hauríem de formular pel que fa a la intervenció social amb els joves, vindria a dir el següent:

Com hem de
canviar la nostra
intervenció
socioeducativa
perquè la
societat accepti
millor els nostres
joves/
adolescents?

Com hem de canviar la nostra intervenció socioeducativa perquè la societat accepti millor els nostres joves/adolescents?

Modificar el plantejament ideològic inicial

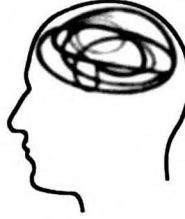
Suposa un repte, perquè cal convertir:

- Problema, en oportunitat
- Crisi, en motor de canvi
- Diferència, com a punt de partida

Modificar la forma d'intervenir del professional de l'educació

Amb aquests tres conceptes presents en tota la intervenció, el professional hauria de:

- Educar la mirada
- Fomentar l'escolta. Ambdós punts abans de formular cap diagnòstic. Hauríem de permetre la *sorpresa*. Estar oberts i receptius a les situacions que es plantegin.

- Permetre la proximitat. No crear barreres artificials (la taula, el mostrador, el formulisme, la instància...); deixar-se *tocar*; no utilitzar el llenguatge elitista per a marcar aquesta distància entre *l'expert* i l'ignorant.
 - Mirar de treballar ecològicament.
 - Percebre les possibilitats

Modificar el plantejament metodològic. Propostes als problemes

1) Els problemes complexos requereixen intervencions i serveis diferents, que depenen de diferents administracions o serveis, entre els que costa mantenir una connexió en les intervencions, evitar duplicitats o desatencions, mantenir una coordinació i criteris comuns. D'altra banda, la intervenció dels serveis molt especialitzats sempre ha actuat com a inhibidor de les respostes de la xarxa ordinària i més propera d'atenció social.

Una alternativa seria el *treball en Xarxa*:

- Protocols comuns d'intervenció, plantejats des de plans interdepartamentals: abusos sexuals, consum de drogues, intervenció sobre maltractes físics, etc.
 - Seguiment i tutorització d'itineraris del destinatari (per part de determinats professionals)
 - Aprofitament dels sistemes informàtics.
 - Gestió de la informació (hem pensat en quantes entrevistes inicials s'han explicat les mateixes dades per a confeccionar genogrames, qüestionaris, protocols d'ingrés o de derivació?)

2) Les noves necessitats socials generen noves demandes, que normalment ens agafen desprevinguts i gens preparats. Llavors les respostes clàssiques no ens serveixen perquè són rebutjades. A part de la frustració que això provoca en els professionals, s'administra una inseguretat per la sensació de no estar preparats per als canvis. Es genera un descontentament general per totes bandes, i una desconfiança mútua que predisposarà molt poc a tractar el conflicte com a motor del canvi.

Una alternativa seria integrar equips de detecció i contacte, dins dels plans interdepartamentals que treballin en Xarxa, de manera que a partir dels Observatoris privilegiats que suposa recollir indicadors d'avaluació sumativa en el treball de continuïtat, es poguessin anar confeccionant mapes de

necessitats adequats a cada context: *mapes d'exclusió social* (bosses de pobresa dins de context urbà), *de necessitats geriàtriques específiques* (barris de població molt envellida), de *nous assentaments demogràfics* (ocupació de l'habitatge per un nou perfil de nouvinguts), etc. Els equips de detecció i contacte fàcilment poden definir la situació com a conjuntural o més estable, i en funció d'això proposar la creació i/o derivació de recursos i programes per a actuar ràpidament a partir d'intervencions més especialitzades, si fos el cas.

3) Resistència a oferir respostes diferencials i compensatòries per por de trencar la igualtat o afavorir l'etiquetatge.

L'alternativa passa per aquest canvi de plantejament més filosòfic i d'estructures que estem proposant. Disposar de criteris flexibles i procediments garantistes que minimitzin els perills i explotin els avantatges.

4) S'inverteixen molts esforços –no tant diners– en programes intensius, en serveis molt especialitzats de caire *pal·liatiu*, quan ja els problemes se'ns han fet crònics, quan ja costa molt més posar-hi remei. Però, a més, aquests esforços estan centrats en l'*aquí i ara* i no el *després*. Al jove, com a tot ésser humà, li interessa saber les perspectives de futur que li obren les nostres propostes.

Els programes de prevenció són dèbils. Però també ho són els programes d'emancipació social cap a l'autonomia

Els nostres programes de prevenció són dèbils. Però també ho són els programes d'emancipació social cap a l'autonomia (sortir de la *prote*, deixar de ser usuari de serveis socials, no reincidir en el delictes, no recaure en el consum de tòxics, no reproduir els models de violència física apresos, etc.).

L'alternativa passa per la potenciació dels programes de prevenció, per potenciar els serveis d'atenció primària i dins d'aquesta, potenciar la intervenció comunitària. Preveure, fer-ho amb equips ben dotats i amb una metodologia adaptada al destinatari ha de facilitar per força una actuació ecològica que permeti rapidesa, eficàcia i, sobretot, brevetat en la intervenció.

5) En el camp de l'atenció social en general, no únicament en el dels menors i joves, existeix encara una mentalitat que és un servei perifèric, accessori, del que es pot prescindir quan l'economia no va bé i, sobretot, lligat al paternalisme i la beneficència. Els grans sectors de poder accepten que hi hagi iniciatives voluntaristes o que s'hi destinin diners en funció de la disponibilitat de recursos, però sense assumir en cap moment conscientment que l'atenció social és un DRET, en majúscules, recollit, per exemple, en la Convenció dels drets de la Infància i, per tant, no pot estar sotmès a la inseguretats de les fluctuacions del model econòmic *neoliberalista* de lliure mercat.

Si ho assumim com a SERVEI PÚBLIC, estem assumint el subjecte d'intervenció —el jove, per exemple— no com un problema sobre el qual intervenir, sinó com a **ens integral amb identitat pròpia que s'ha de desenvolupar i/o s'ha de sentir inclòs en la societat**, la qual cosa vol dir: amb drets, amb deures i amb mecanismes de garantia per a poder exercir-los i exigir-los.

Això implica una **professionalització** de les polítiques socials. Un cop haguem fet aquest pas mental d'assumir-les com un servei públic, l'Administració que les desenvolupi ha de ser forta. Abans he parlat que tenim uns programes d'intervenció dèbils i ja he donat algunes pistes per a reforçar-los, però la segona idea molt clara que s'ha de tenir a continuació és que qualsevol política social ha de tenir molt ben definits els tres punts següents:

- Cap a on anem? (definir objectius)
- Mesurar resultats obtinguts (de les polítiques aplicades)
- La intervenció amb mesures compensatòries (en aquells llocs on la mesura hagi detectat deficiències).

Aquests tres elements no són delegables. Es pot descentralitzar la resta de parts del programa de polítiques socials, però aquests tres els ha d'exercir centralitzadorament l'Administració, en el nostre cas, la Generalitat.

El darrer aspecte que voldria ressaltar en aquest punt de la professionalització de les polítiques socials, són els recursos humans que els han de portar a terme. La formació d'aquests professionals mai no ha estat una prioritat social, ni s'han valorat gaire. S'hauria de potenciar actuacions que portessin a:

- Atreure persones insignes
- Fer una formació inicial que prepari els professionals per aquesta tasca.
- Donar una formació permanent dins d'una carrera professional: poder ascendir en el càrrec sense deixar d'actuar en primera línia.

Implicar la societat civil

Malgrat que totes aquestes propostes poden millorar molt la intervenció en tots els sectors socials, no únicament els joves, hi ha un fet en tot aquest discurs que no se'ns pot escapar: L'Administració no pot arribar arreu ni és l'única responsable. La societat civil s'hi ha d'implicar. La darrera pregunta que ens hauríem de formular és:

La societat civil
s'hi ha d'implicar

Com ho fem per implicar a les persones de la societat civil?

El professor Juan Carlos Tedesco, en una recent conferència sobre *els pilars de l'educació del futur*¹⁵ esmentava que un dels nous pilars de l'educació que haurem d'instaurar és la **d'aprendre a viure junts**. Abans no calia perquè estàvem obligats a conuiuïre junts, en una mena de *solidaritat orgànica* que no es qüestionava. Com el cervell, els múscles o l'aparell neurològic es necessiten mútuament per a garantir el desplaçament, la societat necessitava els seus diferents elements per a funcionar. Això, diu el professor Tedesco, s'ha trencat. Ja no és necessària una part de la població, que pot quedar exclosa de la resta de la societat, sense que aquesta la trobi a faltar. Simplement, la ignora. Ja he argumentat al començament aquesta exclusió que es dona al món. El professor Tedesco diu que la realitat ens està dient que aquest tipus de societat pot funcionar: econòmicament ho podem veure al Brasil com a exemple clar; políticament ho podem veure a l'Índia. Però èticament no és acceptable un tipus de societat que deixa fora el 40% de la seva població.

Es parla de models de ciutats educadores, on, per exemple, amb la població immigrant la *corresponsabilitat integradora* es troba també en la capacitat de la societat civil d'acceptar i ajudar al nouvingut. Es parla de *comunitats d'aprenentatge*: Sabadell i Santa Coloma de Gramenet tenen alguns bons exemples també en l'àmbit de la immigració.

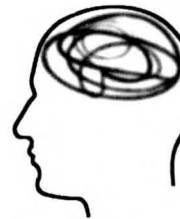
Deixeu-me acabar amb una altra cita; encara que poc acadèmica, penso que més afortunada que amb la que començava aquest escrit, d'una escriptora molt de moda entre els adolescents de tot el món, J. K. Rowling.

En Harry Potter es representen les ambigüïtats d'una societat on la intolerància, la crueltat, la hipocresia i la corrupció abunden, per demostrar millor com és d'heroic, sigui quina sigui la seva edat, lluitar en una batalla que no es guanyarà mai. I també es reflecteix el fet que la teva vida entre els 11 i els 17 anys pot ser difícil i confusa, fins i tot si estàs armat amb una vareta màgica.

J. K. Rowling. Escriptora.

Premi Príncep d'Astúries de la Concòrdia 2003

Manel Capdevila i Capdevila
Responsable d'Investigació del Centre d'Estudis Jurídics
(Departament de Justícia)

- 1 Educador i Pedagog. Professor de les EUTSES – Fundació Pere Tarrés (URL). Responsable d'Investigació del Centre d'Estudis Jurídics. Departament de Justícia. Ponència de la taula rodona Les Ciutats (I) dins les jornades Les adolescències en el traspass de la Modernitat. 12 i 13 de desembre 2003.
- 2 Professor d'economia de la UAB. Vicepresident de l'ONG Justícia i Pau.
- 3 Catedràtic de filosofia de la Universitat de Girona i membre de l'Institut d'Estudis Catalans, en un article d'opinió a *El Periòdic*, dissabte 12/03/04 arran de la manipulació informativa del Govern central sobre l'autoria dels atemptats de l'11-M.
- 4 Catedràtic de Dret Penal de la Universitat de Màlaga, en la conferència *El nou model penal de seguretat ciutadana*, feta 27 de febrer de 2004 en el Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada del Departament de Justícia.
- 5 *SOS Racisme* ha emès una nota pública en data 17/03/04 demanant cura en el llenguatge mediàtic que s'utilitza per referir-se als atemptats i que no es parli de terrorisme islàmic, sinó de terrorisme fonamentalista. Ibarretxe va fer el mateix en referir-se a terrorisme d'ETA i no terrorisme basc.
- 6 Doctora en sociologia, demògrafa, professora de les EUTSES – Fundació Pere Tarrés (URL).
- 7 Llicenciat en Ciències de l'Educació. Director de l'Institut Internacional de Planificació Educativa de Buenos Aires. Director de la UNESCO per Amèrica Llatina i el Carib des de fa 25 anys.
- 8 Traducció: *Què fas? Què et sembla si quedem davant de casa teva demà a les nou? Hi ha concert. Hi hem d'anar. Contesta. Besets. Adéu.* (escollit a l'atzar, dels 10 últims missatges de mòbil guardats en l'aparell de la meua filla adolescent, sota la seva atenta supervisió, no fos el cas).
- 9 Article de Josep Maria Espinàs a *El Periòdic* el 26/10/03.
- 10 Notícia de *Barcelona 20 minuts*. 20/10/03.
- 11 Magistrat de l'Audiència de Barcelona. Professor de dret i criminologia. Membre de Juges per a la Democràcia.
- 12 Recollit a *Barcelona 20 minuts* 14/10/03.
- 13 Notícia de *La Vanguardia* 2.10.03
- 14 www6.gencat.net/joventut/catala/sgj/pla_nacional
- 15 Conferència feta el 20/10/03, al Centre de Cultura Contemporània, organitzat per la Fundació Jaume Bofill i la Universitat Oberta de Catalunya.